

Gönderim Tarihi: 25 Ekim 2023

Kabul Tarihi: 8 Aralık 2023

Yayımlanma Tarihi: 15 Aralık 2023

KUTSALIN EŞİĞİNDE DİN FENOMENOLOJİSİ

Şevket Özcan

Türkçe, Ankara: Eski Yeni Yayınları, Ağustos 2023, 421 sayfa

Mehmet Mustafa ERKAL*

Dinler Tarihi disiplini son yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nde en çok ilgi gören disiplinlerden biridir. Alana ilişkin okuyucu ve araştırmacıların ihtiyacını karşılamak üzere çeşitli eserler yazılmaktadır. Tanıtım ve değerlendirmesinin yapılacağı *Kutsalın Eşiğinde Din Fenomenolojisi* adlı eser, Doç. Dr. Şevket Özcan tarafından kaleme alınmış makalelerin bir araya getirilmesi neticesinde ortaya çıkmış bir kitaptır. Eski Yeni Yayınları tarafından Mayıs 2023'te yayımlanan kitap üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Eserde bazı bölümler makale olarak yayımlandıkları adları yerine yeniden isimlendirilmiştir. Birinci bölüm, din fenomenolojisinin mahiyetini kavramaya yönelik beş makaleden oluşmuştur. Yazar, dinlerin arkeolojik olarak incelenmesine duyulan ihtiyacı gözler önüne sererken, tarihin babası olarak bilinen Herodotos'un *Tarih* adlı eserini incelemiştir. Herodotos, dinler tarihinin kurucusu olarak kabul edilen ve 19. Yüzyılda yaşamış Frederic Max Müller'den yaklaşık 2400 yıl önce yaşamıştır. Özcan, Herodotos'un eserlerinde modern dinler tarihi disiplinlerini uyguladığını bu sebeple dinler tarihinin de babası olarak Herodotos'un anılması gerektiği düşüncesini ortaya atmıştır. Din fenomenolojisinin empati ve eidetik vizyon metotlarını kullanarak araştırmacıların bireysel görüşleriyle önyargılarını bir kenarda tutması gerekliliğini vurgulayan yazar, din fenomenolojisini zihinlere kazımak için oldukça ilginç bir slogan kullanmıştır: "*Her şey dindarı/ötekini daha iyi anlamak için!*".

---

* Dr.

e posta: mferkal40@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1636-2463

Atıf/Cite as: Erkal, Mehmet Mustafa. "Kitap Tanıtımı: Kutsalın Eşiğinde Din Fenomenolojisi". *Dini Araştırmalar* 26/65 (Aralık 2023), 695-697.

Kitabın ikinci bölümünde, din fenomenolojisinin çeşitleri üzerine yazılmış makaleler değerlendirilmiştir. Öncelikle din fenomenolojisinin tarihsel serüveni kronolojik olarak ele alınmıştır. İlk dönem, klasik dönem ve modern dönem olmak üzere üç bölümde incelenmiştir. İlk dönemde fenomenolojinin nasıl ortaya çıktığı ile ilgili bilgiler verildikten sonra Cornelius Petrus Tiele ve Chantepie de la Saussaye; klasik dönemde Gerardus van der Leeuw ve C. Jouco Bleeker; modern dönemde ise Geo Widengren, Eric J. Sharp ve Nnian Smart din fenomenolojisi bağlamında ele alınmıştır. Tiele'nin fenomenolojik yaklaşımla dinlere bakarken İslam için bu yaklaşımı benimsemediği; Saussaye'nin fenomenolojik yaklaşımı benimsemeyerek eserinden çıkardığı göz önünde bulundurularak ilk dönemin sorunları ortaya konulmuştur. Yazar, klasik dönemde bulunan Leeuw'un ortaya koyduğu çalışmalar ve benimsediği metotlar ile din fenomenolojisinin kurucusu olduğu ve dinleri fenomenolojik özelliklerine göre tasnif ettiği; Bleeker'in ise din fenomenolojisini felsefi fenomenolojiden ayırarak dinler tarihi disiplinine kazandırdığını ifade etmiştir. Özcan, modern dönemde yer alan Widegren'in dinler tarihinin kurumsallaşması için din fenomenolojisinin tamamlayıcı bir rol oynadığı hakkındaki görüşünü açıklamıştır. Ayrıca yazar, Sharp'ın Dört Modlu Din Modeli ile Smart'ın Yedi Boyutlu Din Modeli hakkında bilgileri okuyucuya sunmuştur.

Din fenomenolojisi, üzerinde çok konuşuluyor olmasına rağmen uygulama alanında az örnek barındıran bir disiplindir. Kitabın üçüncü bölümünde din fenomenolojisi örneklerine ilişkin yazılmış iki makale bulunmaktadır. Yahudi Dualarında Kudüs ve Yahudilikte Fısıh Bayramı adlı makaleler Yahudi bakış açısına göre Fısıh ve Kudüs'ün fenomenolojik açıdan tahlilini içermektedir. Fısıh Bayramı'nda kullanılan semboller ve ritüeller ile Yahudi dualarında geçen Kudüs vurgusunun esasen Yahudilerin umudunu canlı tutmayı amaçladığı, bunun için de fenomenolojinin gerekliliğinden bahsedilmektedir.

Din Bilimlerinde bir dine mensup kişiyi tam olarak anlamanın mümkün olup olmadığı hususunda çeşitli tartışmalar olsa da üzerinde fikir birliği sağlanacak tek şey bu sürecin kolay olmayacağıdır. Ancak araştırmacılar inananları inanç ve pratikleri bakımından anlamayı hedeflemekten vazgeçmemektedir. Din Fenomenolojisi, inananları anlamayı hedefleyen ve bu uğurda çeşitli yöntemler benimseyen bir yaklaşımdır. İlk olarak, bu yaklaşım ön yargıların inancını anlamayı engellediğini göz önünde bulundurur ve dolayısıyla onlardan kurtulmanın gerekliliğini ileri sürer. Bir araştırmacının objektif verilerle değerlendirme yapabilmesi için kendi inancını *paranteze almasını* tavsiye eder. İkinci olarak, inananın bakış açısına odaklanmak için *empati* yöntemini kul-

lanır. Doğru veriye ulaşabilmek adına gerekli hallerde role bürünüp bizatihi yaşama ve anlamayı deneyimlemek gerektiğini ifade eder. İlk iki aşamayı geçtikten sonra ise nihai hedef olarak incelenen fenomenin arka planında bulunan esas anlamı ortaya çıkarmak için *eidetik vizyon* yöntemini kullanır.

Genel olarak, Din Fenomenolojisi'nin farklı türleri ve uygulamaları mevcuttur. Bu nedenle, Din Fenomenolojisini anlamak ve uygulamak için tarihi gelişimini, temel özelliklerini ve iddialarını bilmek önemlidir. Bu kitap, Din Fenomenolojisini genel hatlarıyla okuyucuya sunmayı ve belli bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Alanda uzmanlaşacaklara metodolojik bilgi ve yaklaşımlarını geliştirmelerine yardımcı olmak da kitapların hedefleri arasındadır. Ayrıca, Din Fenomenolojisine ilişkin daha ayrıntılı ve kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulduğu da yazar tarafından belirtilmektedir.

Sonuç olarak fenomenolojiyle ilgili çalışmalara dikkat çeken Özcan'ın bu eserinin, dinler tarihi ile fenomenoloji arasındaki ilişkiyi görmek isteyen okuyucular için faydalı bir eser olduğu ifade edilebilir. Ayrıca bu çalışma, özellikle akademik araştırma hayatının başında olan ve Dinler Tarihi, Din Sosyolojisi, Din Eğitimi, Din Fenomenolojisi, Din Psikolojisi, Din Antropolojisi gibi bilimsel alanlarda lisansüstü çalışma yapan öğrencilerin örnek alabileceği ve bu alanlara ilgi duyan tüm okuyucu ve akademisyenlerin yararlanabileceği bir eserdir.

